

iracionalno, ki nas določa, da smo takšni, kakršni pač smo, da smo to, kar smo: Slovenci, Italijani, Hrvatje, Madžari, Avstrijci, torej tudi in predvsem zaradi svoje kulture, po dedovane in sedanje, razpoznavna narodna skupnost. In to, če si lahko privoščim nekaj ironije, vsaj toliko različni drug od drugega kot denar (lira, funt, frank, marka), ki danes tako vznemirja še ne anacionalno Evropo.

S padcem socializma je v vzhodni Evropi ugasnila disidentska in politično kritična literatura sploh, zaradi česar so stopali v Evropo in širše avtorji kot Pasternak, Solženicin, Brodsky, Cheslaw Milosz, Kundera in drugi. Izpovedovali so svojo stisko, ki je bila tudi eksistencialna stiska njihovih narodov. Bo nova eksistencialna stiska, ki zdaj pesti te dežele, novo nastale države, zanimiva za drugo, zgodovinsko etabliirano polovico Evrope?

Kakorkoli bo že tekel ta integracijski proces, ki se je že začel, kultura ne bo mogla ostati zunaj njega. Vendar sem prepričan, da se ne bo ravnala po zakonih politike in ekonomije, čeprav se dogaja znotraj njunih okvirov v veliko večji meri, kot si to navadno predstavljamo in želimo. Morda pa stojimo tudi v kulturi pred dilemo: pluralnost ali hegemonija.

Jaz se seveda zavzemam za pluralnost. Kajti v nasprotnem bo polovica Evrope morala govoriti o izgubi identitete, ki pa ne bo samo kulturna, ampak tudi nacionalna in človeška.

Tako velik pesimist pa nisem bil nikoli.

September 1992

KRONIKA

Književnost

KNJIGA ČAROV IN MAGIČNIH SPREMENB

Ekstetskost najvišjih razsežnosti

Založba Mihelač je izdala novo knjigo kratkih zgodb Draga Jančarja z naslovom *Pogled angela*.

Živopisana refleksija preveva novo knjigo Draga Jančarja, ki je pod naslovom ene izmed zgodb, namreč *Pogled angela*, prinesla v slovenski kulturni prostor žlahtno jedro modernih in nepričakovanih prikazov. Napetost se stopnjuje, ritem se deli na več delov, energija se uklanja ideološkemu nasilju. In vse to nas prepriča, da beremo zelo dobro napisano knjigo.

Jančarja poznamo tudi po izvrstnem romanu *Galjot* in po novelah, zbranih v knjigi *Smrt pri Mariji Snežni*. Učinkovita dikcija podpira kozmos nezadržnega

hrepenenja po »rajski dolini«, po svetu, ki bi bil boljši od tistega, ki ga Jančar nezadržno vklepa v svoj videnjski potencial. Mislim, da je avtorju uspelo najti usodno mističnost, ki povezuje ljudi in dela iz njih nekakšne robote moderne dobe. Takšna je na primer zgodba *Ultima creatura*. Par uvodnih besed: »Ko se Franc Rutar nekega davnega soparnega popoldneva ne bi bil zagledal v velike črke knjige, ki jo je ženska poleg njega držala na kolenih, bi se bilo zanj vse veliko bolje končalo.« (str. 21)

Čistost in jasnost Jančarjevih novel očarljivo preseneča. Ne moremo brez zadržanega diha, večkrat moramo zajeti sapo, šaj ta proza deluje magično in prodira naravnost v najgloblje sloje človekove duše. Franka Inkret zapiše: »Kljub vsej usodnosti in mističnosti avtorju ne manjka duhovitosti, nasprotno: vse zgodbe so je polne – in ko preberemo

v eni sapi vse do zadnje, trinajste, nam je žal, da jih ni več. Začnemo od začetka.« Resnica je ta, da so zgodbe tako polne presunljivosti, da jih je treba brati enkrat, dvakrat, trikrat... In še potem nas Jančarjevo razkošno čtivo ne spusti iz

rok. To je čista eksistencialna preža. In moramo ji verjeti. Pisatelju se avtor pričujočega zapisa zahvaljuje za umirjeno in nadvse čudovito estetsko doživetje.

Rade Krstić

AFORIZMI

Življenje je vse bolj surovo, zato ga lahko prebavljajo le tisti z dobrim želodcem.

Toliko KSANTIP je, pa tako malo SOKRATOV.

Toliko ZAKONSKIH TRIKOTNIKOV je, pa tako malo novih PITAGOROVIH IZREKOV.

Kako naj se posveti množici, če pa nima denarja za elektriko.

Je naša država vojni invalid, ker nam zaradi vojne gospodarstvo šepa?

Lepe ženske noge so steber naše družbe.

Takoj ko se mu je razvezal jezik, so mu zavezali roke.

Ali je res gola resnica, da obleka naredi človeka?

Prah si in v prah se povrneš, so dejali in dvignili veliko prahu.

Mnogo žensk je podobnih kompasovim iglam. Obračajo se samo za plehom.

Ker je bil na RADIU preveč AKTIVEN, je dobil RAZPOLOVNO MANDATNO DOBO.

Včasih je industrija izdelovala samo to, kar smo potrebovali, danes potrebujemo to, kar izdeluje industrija.

Tistim, ki živijo v oblakih, se ne bo nikoli zjasnilo.

Dokler nam sije sonce, nas mnogi spremljajo kot sence.

Če MODER planet nekoč ne bo več takšen, bo to zaradi človeške »MODROSTI«.

Mnoge ženske so prave naravne lepote in prav je, da so za vsak primer zaščitene.

Zaradi jabolk spora, imajo največ dela – črvi.

Trditev, da ne krade grozdja, je bila iz trte zvita.

Aids je mnogim nagnal strah v kosti. Žal jih organ, ki se ga to najbolj tiče – nima.

Naključje se je v strogo determiniran svet vrnilo čisto naključno.

Bojan Schwentner